I de forenede sager 41, 121 og 796/79, alle angående anmodninger om præjudiciel afgørelse, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Bayerisches Landessozialgericht (sag 41/79), af Bundessozialgericht (sag 121/79) og af Hessisches Landessozialgericht (sag 796/79) er indgivet til Domstolen for i de sager, som verserer for de nævnte retter mellem

VITTORIO TESTA, Salerno, Italien, (sag 41/79)

SALVINO MAGGIO, Karlsruhe, (sag 121/79)

CARMINE VITALE, Cava dei Tirreni, (sag 796/79)

og

BUNDESANSTALT FÜR ARBEIT, Nürnberg,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 69, stk. 2, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366),

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten H. Kutscher, afdelingsformændene A. O'Keeffe og A. Touffait, dommerne J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, Mackenzie Stuart, G. Bosco, T. Koopmans og O. Due,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

I — De faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

1. Hr. *Testa*, sagsøgeren i hovedsagen, der er italiensk statsborger og bor i Salerno, tilmeldte sig efter at have haft erhvervsmæssig beskæftigelse i Forbundsrepublikken Tyskland arbejdsformidlingen (Arbeitsamt) i Hagen den 14. april 1975. Arbejdsformidlingen ydede ham arbejdsløshedsydelser for 234 dage fra den 12. april 1975.

Arbejdsformidlingen udstedte den 11. juli 1975 efter anmodning fra sagsøgeren E 303-attest, således at han kunne søge arbejde i Italien. Sagsøgeren rejste til Italien den 12. juli 1975 og oppebar fortsat ydelser fra den kompetente italienske myndighed, I.N.P.S. i medfør af artiklerne 69, stk. 1, og 70, stk. 1, forordning nr. 1408/71 (EFT 1971 II, s. 366).

Den 13. oktober 1975 vendte sagsøgeren tilbage til Forbundsrepublikken Tyskland fra Italien og ansøgte hos arbejdsformidlingen i Hagen om at få udbetalt arbejdsløshedsydelser på ny. Ansøgningen blev afvist med den begrundelse, at sagsøgeren ikke senest den 12. oktober havde meldt sig på det pågældende arbejdsformidlingskontor, og at den ret til ydelser, som han ellers ville have haft, derfor var bortfaldet i medfør af artikel 69, stk. 2, i forordning nr. 1408/71. Sagsøgeren har ikke fået medhold i sin administrative klage og sit søgsmål i første instans.

Sagsøgeren har indanket denne afgørelse for Bayerisches Landessozialgericht, der ved kendelse af 15. februar 1979 har udsat sagen og forelagt denne for De europæiske Fællesskabers Domstol i medfør af artikel 177 i EØF-traktaten med anmodning om præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»Er artikel 69, stk. 2, 2. del af 1. punktum i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366) til hinder for, at en arbejdsløs oppebærer ydelser ved arbejdsløshed i den kompetente medlemsstat, såfremt han vender tilbage til denne senere end efter 3 måneder, selv om han efter denne medlemsstats nationale retsforskrifter endnu ville have et restkrav?«

Bayerisches Landessozialgericht har herved navnlig henholdt sig til Domstolens dom af 10. juli 1975 i sag 27/75, *Bonaffini*, Sml. 1975, s. 971, hvori det — med de af Landessozialgericht anvendte ord — statueres, at en tilsidesættelse af fristen på 4 uger i artikel 69, stk. 1, litra a), i forordning nr. 1408/71 ikke medfører, at retten til indenlandske ydelser falder bort. Bayerisches Landessozialgericht ønsker en afklaring af spørgsmålet, om hvorvidt også en tilsidesættelse af betingelsen i artikel 69, stk. 2, 2. del af 1. punktum (tilbagevenden til den kompetente stat inden for en frist på 3 måneder) medfører bortfald af restkrav på ydelser ved arbejdsløshed i henhold til national ret.

2. Hr. *Maggio*, der oppebar arbejdsløshedsydelser i Forbundsrepublikken Tysk-

land fra den 19. februar 1974, rejste til Italien den 11. maj 1974 og vendte tilbage til Forbundsrepublikken den 17. august 1974. Han angav sygdom og en deraf foranlediget hospitalsbehandling som årsag til forsinkelsen. Bundesanstalt für Arbeit afslog at bevilge ham arbejdsløshedsydelser på ny, idet han fandtes at have mistet enhver ret til sådanne ydelser i medfør af artikel 69, stk. 2, i forordning nr. 1408/71. Hr. Maggio har ikke fået medhold i sit søgsmål mod denne afgørelse ved Sozialgericht i Karlsruhe og ved appelinstansen Landessozialgericht Baden-Württemberg.

Bundessozialgericht, til hvilken sagsøgeren (i hovedsagen) har anket denne afgørelse, har udsat sagen og anmodet Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

Mister en arbejdsløs, som efter en periode på mere end tre måneder vender tilbage til den »kompetente stat«, i henhold til artikel 69, stk. 2, i EØF-forordning nr. 1408/71 sin »ret (til ydelser) efter denne stats lovgivning«, således at retten (til ydelserne) — uafhængigt af reglerne i den kompetente stat — i alle tilfælde ophører, dvs. også i det tilfælde, hvor den kompetente stats lovgivning bestemmer, at retten fortsat består?

Bundessozialgericht lægger i kendelsen navnlig følgende betragtninger til grund:

1. I den tyske lovgivning (Arbeitsförderungsgesetz) anvendes ordet »krav« (»Anspruch«) lige såvel om et aktuelt, konkret krav på en ydelse som om et betinget krav (»Anwartschaft«). Såfremt den arbejdsløse vender tilbage til Tyskland, efter at de tre måneder er gået, mister han ifølge tysk ret først sit krav på ydelser, men så snart han igen tilmelder sig arbejdsformidlingen (Arbeitsamt), lever hans betingede krav op igen. Ordlyden af artikel 69, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 er ikke entydig i denne henseende.

2. Såfremt ordet »ret« i artikel 69, stk. 2, 2. del af 1. punktum, også omfatter det betingede krav, er det ikke muligt at afgøre, om ordene »efter denne stats lovgivning« er en forklaring af ordet »ret« (til ydelser) eller en henvisning til de betingelser, hvorunder den arbejdsløse efter den kompetente stats lovgivning mister denne ret.

3. Ifølge Bundessozialgericht synes bestemmelsens baggrund og formål — der er at fremme de europæiske arbejdstageres frie bevægelighed — nærmest at tale for, at bestemmelsen fortolkes således, at den arbejdsløse generhverver retten (til ydelser), såfremt han på ny stiller sig til rådighed for arbejdsmarkedet i den kompetente stat.

4. Enhver anden fortolkning kunne også vise sig at være i strid med Forbundsrepublikken Tysklands grundlov. Bundesverfassungsgericht har fastlået, at fællesskabsretten, for så vidt den anvendes af tyske myndigheder i Tyskland, må ses i forhold til kataloget over grundrettigheder i grundloven, så længe fællesskabsretten ikke indeholder et af et parlament i lovform vedtaget katalog over grundrettigheder. Sagsøgers betingede krav på arbejdsløshedsydelser, der jo grunder sig på hans betaling af bidrag, kan betragtes som en subjektiv offentligretlig ret med formueværdi, som opviser kendetegn for ejendomsretsbegrebet i den i artikel 14 i grundloven forudsatte betydning. Denne ret kan kun fratages ham uden erstatning efter et mere end tre måneder langt udlandsophold, hvis man vil anse påbudet om at vende tilbage fra udlandet inden for tre måneder for en

denne form for ejendomsret iboende begrænsning.

5. Endelig må der gennemføres en forfatningsretlig efterprøvelse af spørgsmålet om, i hvilken udstrækning princippet om folkesuveræniteten — som der i medfør af grundlovens artikel 79, stk. 3, ikke kan gives afkald på — er tilgodeset, når der ved fællesskabsret vedtaget af Ministerrådet som sammensat af de europæiske staters udøvende organer sker ændringer af national ret.

Endelig finder Bundessozialgericht det påkrævet at oplyse, at såfremt Domstolens fortolkning af artikel 69, stk. 2, kommer i strid med den tyske forfatning, skal bestemmelsen i givet fald forelægges Bundesverfassungsgericht.

3. *Carmine Vitale,* italiensk statsborger, som siden den 2. juli 1975 har oppebåret arbejdsløshedsydelser i Forbundsrepublikken Tyskland, anmodede om at blive omfattet af artikel 69, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 med henblik på at rejse til Italien. Den 7. juli 1975 fik han på formular E 303 attestation for, at han i henhold til denne bestemmelse kunne oppebære ydelser fra 12. juli til 11. oktober 1975. Han blev syg i Italien den 30. september 1975, opholdt sig her på et hospital indtil den 19. oktober 1975 og tilmeldte sig på ny det kompetente arbejdsløshedskontor i Forbundsrepublikken Tyskland den 20. oktober 1975.

Under henvisning til artikel 69 i forordning nr. 1408/71 afslog Bundesanstalt für Arbeit at genoptage udbetalingen af ydelserne. Bundesanstalt für Arbeit mente ikke på grundlag af de af den indhentede oplysninger, at Vitale havde haft nogen udsigt til at få arbejde dér, hvor han var rejst hen, og at han, når han unødigt forlængede sit ophold i Italien, selv måtte bære risikoen for ikke rettidigt at kunne vende tilbage på grund af uforudsete omstændigheder.

Vitale anlagde sag til efterprøvelse af denne afgørelse. Ved dom af 14. januar 1977 annullerede Sozialgericht Wiesbaden afgørelsen fra Bundesanstalt für Arbeit og dømte den til at betale Vitale ydelser for perioden fra den 22. oktober til den 2. november 1975, idet Vitale atter havde fået arbejde den 3. november 1975. Sozialgericht antog, at Vitale ikke var skyld i den forsinkede tilbagekomst, eftersom sygdommen havde forhindret ham i at vende rettidigt tilbage, hvorfor Bundesanstalt für Arbeit med urette havde afvist, at der forelå et undtagelsestilfælde efter artikel 69, stk. 2, som begrunder en forlængelse af tremåneders fristen.

Bundesanstalt für Arbeit ankede denne afgørelse til Hessisches Landessozialgericht den 15. marts 1977. Ved kendelse af 30. august 1979 udsatte Landessozialgericht sagen og anmodede Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse vedrørende følgende spørgsmål:

»1. Indebærer fortabelsen af 'enhver ret til ydelser efter lovgivningen i den kompetente stat' i det tilfælde, hvor den arbejdsløse ikke vender tilbage dertil inden udløbet af tremåneders perioden, at enhver retsposition (betinget retskrav) også bortfalder?

2. Gælder dette også i det tilfælde, hvor den kompetente stats lovgivning bestemmer, at det pågældende retskrav bevares?«

I forelæggelseskendelsen har den nationale ret fremført, at anken efter dens

opfattelse må tages til følge i det omfang Bundesanstalt für Arbeit ikke ved at afslå at forlænge fristen har begået en fejl ved udøvelsen af de skøn, som tilkommer denne institution i henhold til artikel 69, stk. 2. Den forelæggende ret ønsker imidlertid en afklaring af, i hvilket omfang en arbejdstagers forsinkede tilbagekomst efter artikel 69, stk. 2, medfører fortabelse af rettigheder.

4. Forelæggelseskendelserne er registreret på Domstolens justitskontor henholdsvis den 12. marts 1979 (sag 41/79), den 31. juli 1979 (sag 121/79) og den 8. november 1979 (sag 796/79).

I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af hr. Testa, repræsenteret af advokat Helga Niesel, München, af Bundesanstalt für Arbeit, repræsenteret af hr. Müller, af regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland, repræsenteret af Martin Seidel, af regeringen for Den italienske Republik, repræsenteret af sin befuldmægtigede Adolfo Maresca, bistået af Franco Favara, avvocato dello Stato og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin juridiske konsulent, Norbert Koch.

Ved kendelse af 21. november 1979 har Domstolen truffet afgørelse om forening af sagerne 41/79 og 121/79 under den mundtlige forhandling og dommen. Ved kendelse af 27. marts 1980 har Domstolen truffet afgørelse om at forene sag 796/79 til de forenede sager 41 og 121/79 under dommen.

På grundlag af den referende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for Domstolen

A — Hr. Testa's indlæg

Hr. Testa henviser til, at tysk ret indeholder regler om en række forskellige sanktioner, når en arbejdsløs ikke opfylder forpligtelsen til at tilmelde sig arbejdsformidlingen i den kompetente stat eller til at vende tilbage fra en anden medlemsstat inden for en frist på tre måneder. Det er således muligt at træffe afgørelse om, at den arbejdsløse i en vis periode ikke kan modtage støtte (»Sperrfrist«). Denne sanktion er fuldt tilstrækkelig i det foreliggende tilfælde. Det er ikke påkrævet at lade retten bortfalde. Meningen med artikel 69 i forordning nr. 1408/71 er ikke, at retten til ydelser ved arbejdsløshed skal bortfalde definitivt. Det ville nemlig betyde, at en forordning fra De europæiske Fællesskaber ophævede en ret i henhold til national ret, hvilket ville være i strid med Domstolens faste praksis.

Der kan med henblik på det tilfælde, at den arbejdsløse vender tilbage efter tremåneders fristens udløb meget hensigtsmæssigt sondres mellem tre perioder.

1. I perioden indtil fristens udløb har de et uomtvisteligt krav på de i artikel 69, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 omhandlede ydelser, såfremt de stillede betingelser er opfyldt.

2. Når der igen er sket tilmelding i den kompetente stat, skal spørgsmålet, om betingelserne er opfyldt, udelukkende afgøres på grundlag af *intern* ret.

3. Der haves ikke noget krav i perioden mellem tremåneders fristens udløb og tidspunktet for fornyet tilmelding, idet betingelserne ikke, ej heller efter rent internretlige (tyske) regler, er opfyldt.

Hr. Testa gør gældende, at en i medfør af artikel 69, stk. 2, bibeholdt rets fuldstændige bortfald er en uforholdsmæssig streng retsfølge, der ikke kan støttes på nogen tysk internretlig regel. Det fuldstændige bortfald af en ydelse er i realiteten ensbetydende med, at den tyske grundlovs regel om ejendomsrettens ukrænkelighed tilsidesættes. Resultatet må nødvendigvis blive det samme efter fællesskabsretten.

B — Indlæg fra Bundesanstalt für Arbeit

Det foreliggende problem er ifølge sagsøgte i hovedsagen allerede blevet afgjort indirekte i Domstolens dom af 20. marts 1979 i sag 139/78, *Coccioli* mod *Bundesanstalt für Arbeit*, Sml. 1979, s. 991. Såfremt det havde været Domstolens opfattelse, at artikel 69, stk. 2, 2. del af 1. punktum i forordning nr. 1408/71 ingen retsvirkninger har, ville det jo have været unødvendigt at undersøge, under hvilke betingelser denne regels retsvirkning eventuelt kunne ophæves ved en efterfølgende forlængelse af fristen for tilbagevenden.

I så fald har den arbejdsløse i en vis udstrækning samme stilling som en arbejdstager, der af sin arbejdsgiver bevilges tre måneders orlov med løn. Såfremt arbejdstageren ved orlovsperiodens udløb ikke stiller sig til rådighed for arbejdsgiveren, kan denne eventuelt opsige arbejdsaftalen uden varsel. Såfremt arbejdsgiveren på forhånd var klar over, at arbejdstageren muligvis ikke ville vende tilbage, ville han bevilge orlov med den tilføjelse, at arbejdsaftalen automatisk faldt bort, hvis arbejdstageren ved udløbet af den aftalte frist ikke stillede sig til rådighed.

Enhver undladelse fra den arbejdsløses side af at overholde forpligtelsen til at stå til rådighed for den kompetente myndighed får efter de regler om arbejdsløshedsforsikring, der gælder i samtlige medlemsstater, følger til skade for hans ret til ydelser. Ifølge tysk ret (artikel 119, stk. 3, i »Arbeitsförderungsgesetz«) bortfalder retten til ydelser, når der ved den arbejdsløses forhold for anden gang sker en midlertidig afbrydelse (»Sperrzeit«) af støtten i 4 uger. Den ved artikel 69, stk. 2, 2. del af 1. punktum bestemte retsvirkning er altså også således anskuet i overensstemmelse med ordningens almindelige beskaffenhed.

C — Indlæg fra regeringen for Den italienske Republik

Ifølge regeringen for Den italienske Republik kan der ikke ved en fællesskabsforordning, der i det hele knytter sig til gennemførelsen af arbejdskraftens frie bevægelighed (EØF-traktatens artikel 51) og navnlig har til formål at sikre udbetaling af de i den kompetente stats lovgivning fastsatte ydelser, indføres en regel om, at en social ydelse bortfalder af grunde, som ikke er angivet i den kompetente stats lovgivning.

Domstolen har allerede i *Petroni*-dommen, Sml. 1975, s. 1149, og *Manzoni*-dommen, Sml. 1977, s. 1647, fastslået, at målet med traktatens artikler 48 til 51 ikke er nået, såfremt arbejdstagerne ved at udnytte retten til fri bevægelighed udsættes for tab af sociale sikringsfordele, som tilkommer dem i medfør af en medlemsstats lovgivning. Det af Domstolen i disse to domme fastlagte princip er også anvendeligt i det foreliggende tilfælde.

Artikel 69, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 skal derfor fortolkes således, at den i artiklens stk. 1, litra c), fastsatte frist udgør den længste periode (når bortses fra en eventuel forlængelse), i hvilken den arbejdsløse fortsat kan oppebære ydelser ved arbejdsløshed uden at stå til rådighed for den kompetente stats arbejdsformidling. Regeringen for Den italienske Republik er af den opfattelse, at den omhandlede bestemmelse er ugyldig, såfremt den skal fortolkes på den måde, at enhver ret til ydelser mistes efter tremåneders periodens udløb.

Regeringen for Den italienske Republik skal herefter konkludere:

»— at artikel 69, stk. 2, i forordning (EØF) nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en arbejdstager, der rejser til en anden medlemsstat, bevarer de subjektive rettigheder med hensyn til ydelser ved arbejdsløshed, han har i medfør af den kompetente stats lovgivning, i højst tre måneder uden at skulle stå til rådighed for den kompetente stats arbejdsformidling, i al fald i hele det tidsrum, han stadig står til rådighed for den kompetente stats arbejdsformidling, eller når han — efter udløbet af nævnte tremåneders frist — på ny stiller sig til rådighed.

— at artikel 69, stk. 2, i forordning (EØF) nr. 1408/71 er ugyldig, såfremt den skal fortolkes således, at enhver ret til ydelser er absolut og endeligt bortfaldet alene som følge af udløbet af den i artikel 69, stk. 1, litra e), fastsatte frist.«

D — Indlæg fra regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland

Regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland er af den opfattelse, at de stillede spørgsmål må besvares bekræftende. Artikel 69, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at overskridelse af den deri fastsatte tremåneders frist medfører tab af alle krav på ydelser ved arbejdsløshed fra den kompetente medlemsstat uden hensyn til, hvilket resultat der i denne situation måtte følge af den berørte stats nationale regler.

Artikel 69 er en særlig fællesskabsretlig regel, der ikke alene har hensynet til koordineringen af de nationale lovgivninger for øje. Den ved artikel 69 bestemte fritagelse for forpligtelsen til at stille sig til rådighed for den kompetente stats arbejdsformidling må anses for en radikal nydannelse i samtlige medlemsstaters socialret. Artikel 69 skal, som en selvstændig fællesskabsretlig regel, i alle enkeltheder binde medlemsstaterne på samme måde. Dette betyder navnlig, at regler, hvorved der fastsættes sanktioner, der indgår som en nødvendig del af ordningen, skal fortolkes på samme måde i Fællesskabet og altså have samme retsvirkning for samtlige medlemsstaters

vedkommende. Det er derfor ikke muligt at fremføre noget til støtte for det i forelæggelseskendelsen anførte synspunkt, hvorefter artikel 69, stk. 2, 2. del af 1. punktum indeholder en henvisning til den nationale rets betingelser.

— Den af forbundsregeringen valgte fortolkning er også i harmoni med formålet med artikel 69, stk. 2. Kun en tilstrækkelig alvorlig sanktion — tabet af »enhver« ret — rummer en passende tilskyndelse for den arbejdsløse til at vende tilbage til den kompetente stat ved tremåneders fristens udløb. Forbundsregeringen tillægger dette væsentlig betydning og fremhæver, at såfremt der ikke skabes sikkerhed for opfyldelsen af dette formål, kommer hele den ved artikel 69 etablerede ordning i fare.

Forpligtelsen til at vende tilbage skal gøre det muligt at få den arbejdsløse ind på arbejdsmarkedet igen ved beskæftigelsesfremmende foranstaltninger (anvisning af stilling, omskoling, osv.). Disse foranstaltninger kan kun træffes med henblik på arbejdstagere, der opholder sig i landet. En udvidelse uden begrænsning af den i artikel 69 givne mulighed ville medføre en betydelig stigning i udgifterne til arbejdsløshedsforsikring, uden at den berørte medlemsstat har mulighed for gennem arbejdsmarkedsmæssige foranstaltninger at ophæve denne byrde.

— Denne fortolkning er også den eneste, der lader sig forene med omstændighederne omkring tilblivelsen af artikel 69. Bestemmelsen, der ikke fandtes i forordning nr. 3, blev forelagt af Rådets Generalsekretariat den 29. april 1969. De medlemsstater, i hvilke der fandtes et forholdsvist stort antal vandrende arbejdstagere, var dengang betænkelige på grund af den store risiko for misbrug af bestemmelsen. Den løsning, der senere blev valgt, skyldtes den franske delegation, der i sit forslag af 29. maj 1969 formulerede sin tankegang på følgende måde:

Der pålægges det land, hvori arbejdstageren sidst har haft beskæftigelse, pligt til at udbetale arbejdsløshedsunderstøttelse i tre måneder; efter udløbet af dette tidsrum har arbejdstageren ikke længere noget krav i det land, hvori han sidst har haft beskæftigelse (jf. Rådets dokument 916/69 (Soc 83) af 27. juni 1969 — bilag 4).

Den nugældende artikel 69, stk. 2, er en lovgivningsteknisk formuleret gengivelse af denne opfattelse. I den endelige formulering er ordene »efter denne stats lovgivning« tilføjet for at angive, at retten til de pågældende ydelser gælder i forhold til beskæftigelseslandet.

— Forbundsregeringen kan i det hele tilslutte sig de af Kommissionen fremsatte synspunkter vedrørende foreneligheden at artikel 69, stk. 2, og traktatens artikel 51. Det tilføjes, at der ikke med artikel 69 er sket nogen retsstridig begrænsning af arbejdstagernes frie bevægelighed, således som tilfældet var i den i *Petroni*-sagen, Sml. 1975, s. 1149, omhandlede situation.

Hele ordningen vedrørende bevarelse af retten til ydelser, hvori artikel 69, stk. 2, 2. del af 1. punktum, indgår som en absolut nødvendig bestanddel, har det direkte formål at sikre arbejdstagernes frie bevægelighed. Der er tale om en væsentlig fordel — der først blev indført med vedtagelsen af forordning nr. 1408/71 — til fremme af arbejdstagernes bevægelighed i Fællesskabet (jf. Domstolens dom af 20. 3. 1979 — sag 139/78 — præmis 7). Denne fordel begrænses tidsmæssigt og indholdsmæssigt af artikel 69, stk. 2. 2. del af 1. punktum. Der er ikke grund til at anse denne bestemmelse

for en tilsidesættelse af traktatens artikel 51. Denne artikel pålægger ikke fællesskabslovgiveren pligt til uden begrænsning at lempe vilkårerne for arbejdstagernes frie bevægelighed.

— Forbundsregeringens fortolkning er også forenelig med den trinhøjere fællesskabsret.

Det er efter forbundsregeringens opfattelse ikke nødvendigt at besvare spørgsmålet om, hvorvidt og i givet fald, i hvilket omfang retten til sociale sikringsydelser — navnlig den heromhandlede betingede ret til arbejdsløshedsforsikringsydelser — er omfattet af den beskyttelse af ejendomsretten, som findes i fællesskabsretten. Det er i realiteten ikke muligt at anse den begrænsning, som fællesskabslovgivningen ved artikel 69, stk. 2, 2. del i 1. punktum, har gjort i denne ret til ydelserne, for et indgreb i en bestående formueretsposition. Krav i henhold til arbejdsløshedsforsikring kan kun opstå inden for de i sociallovgivningen fastlagte rammer. Fællesskabslovgiveren har ladet forpligtelsen til at stille sig til rådighed for arbejdsformidlingen i den kompetente stat, som de nationale retsordener traditionelt har gjort bevarelsen af retten til ydelser betinget af, afløse af en ny forpligtelse, nemlig tilbagevenden til den kompetente stat inden for den fastsatte frist. Denne bestemmelse har ikke medført bortfald af nogen formueret.

— Det ved artikel 69, stk. 2, fastsatte bortfald af ret til ydelser er lige så lidt ensbetydende med, at der sker nogen krænkelse af proportionalitetsprincippet (forholdet mellem mål og midler). Den fastsatte frist er ikke for lang, idet det i al almindelighed kan antages, at det inden for fristen ville have været muligt at skaffe den arbejdsløse et nyt job, såfremt han fortsat havde været til rådighed for den kompetente arbejdsformidling. Desuden kan de kompetente myndigheder under særlige forhold forlænge tremåneders fristen efter anmodning fra den arbejdsløse.

Regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland foreslår derfor følgende besvarelse af det spørgsmål, Bundessozialgericht har forelagt:

»Artikel 69, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 (EØF) skal fortolkes således, at den arbejdsløse, der efter mere end tre måneders forløb vender tilbage til den 'kompetente stat', mister enhver ret til ydelser af den i artikel 69, stk. 1, 1. punktum omhandlede art«.

E — Kommissionens indlæg

Kommissionens indlæg falder i fire afsnit:

1) Fortolkning af artikel 69, stk. 2, 2. del i 1. punktum i forordning nr. 1408/71

Kommissionen bemærker i denne forbindelse, at der ved artikel 69, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 skal sikres den arbejdstager, der efter et ophold i en anden medlemsstat, hvor han har søgt arbejde, vender tilbage til den kompetente stat, ret til fortsat at oppebære ydelser i henhold til den nationale lovgivning dér. Forpligtelsen til fortsat udbetaling af ydelser gælder imidlertid kun i forhold til den arbejdstager, der vender tilbage før udløbet af det tidsrum, i hvilket han har ret til ydelser i medfør af artikel 69, stk. 1, litra c). Den pågældende må derfor vende tilbage inden udløbet af den i nævnte bestemmelse anførte frist på tre måneder.

Såfremt den arbejdsløse vender tilbage for sent, er den kompetente stat ikke længere forpligtet til fortsat at udbetale ham ydelser. Dette fremgår allerede klart af ordlyden af nævnte artikels stk. 2, *1. led* i 1. punktum, hvorefter den pågældendes tilbagevenden inden for den fastsatte frist er en forudsætning for hans fortsatte ret til ydelser.

1. led kan imidlertid give anledning til tvivl med hensyn til, hvorvidt retten mistes alene i den periode, hvori fraværet overskrider den nævnte frist eller i hele det tidsrum, i hvilket der efter den kompetente stats lovgivning tilkommer den pågældende arbejdsløse ydelser. Denne tvivl er — om den overhovedet har noget på sig — ryddet af vejen med artikel 69, stk. 2, 2. del i 1. punktum, hvorefter den arbejdsløse arbejdstager, der ikke vender tilbage inden udløbet af den i nævnte punktums 1. led angivne periode mister enhver ret til ydelser.

Det spørgsmål, Domstolen har fået forelagt, må derfor besvares benægtende.

Denne fortolkning strider ikke mod Domstolens af Bayerisches Landessozialgericht omtalte dom af 10. juli 1975 i sag 27/75, *Bonaffini*, Sml. 1975, s. 971. Denne sag drejede sig om retten til ydelser ved arbejdsløshed, der var gjort gældende over for en forsikringsinstitution i den stat, hvortil den arbejdsløse var rejst for at søge arbejde. Artikel 69 er hverken umiddelbart eller middelbart anvendelig på en sådan ret. Retten til sådanne ydelser grunder sig *umiddelbart* på lovgivningen i den stat, hvortil den arbejdsløse er rejst for at søge arbejde, og denne lovgivning regulerer også *umiddelbart* rettens bevarelse og tilbagesøgning af ydelser. Det kan ikke påvirke anvendelsen af sådanne internretlige regler, at de i artikel 69 opstillede betingelser ikke er opfyldt.

2) Foreneligheden af artikel 69, stk. 2, 2. led i 1. punktum i forordning nr. 1408/71 med EØF-traktatens artikel 51

Selv om de forelæggende retsinstanser ikke har beskæftiget sig med dette spørgsmål, har Kommissionen dernæst undersøgt, i hvilket omfang det kan anses for stridende mod EØF-traktatens artikel 51, at regler i forordning nr. 1408/71 medfører bortfald af rettigheder i medfør af internretlige regler om social sikring.

Resultatet af denne undersøgelse kommer ifølge Kommissionen i alt væsentligt til at afhænge af, om reguleringen af restkrav i artikel 69, stk. 2, ses isoleret eller i sammenhæng med artiklens bestemmelser i øvrigt. Det vil ses, at de to første stykker af artikel 69 betragtet under ét udgør et sammenhængende hele. I stk. 1 bestemmes, at en arbejdsløs arbejdstager for lettere at kunne søge beskæftigelse i andre medlemsstater bevarer sin ret til visse ydelser fra den kompetente stats side uden at behøve at stå til rådighed for denne stats arbejdsformidling og underkaste sig dennes kontrol.

Hermed foreligger der også med artikel 69 i forordning nr. 1408/71 en nydannelse, der har et videre sigte end en blot koordinering af de nationale regelsæt vedrørende social sikkerhed, og hvis indførelse skyldes ønsket om at fremme arbejdstagernes frie bevægelighed. Spørgsmålet vedrørende tab af restkrav ved for sen tilbagevenden kan ikke udskilles af denne sammenhæng. Såfremt fordele og ulemper ved den pågældende ordning afvejes mod hinanden, bliver resultatet, at den sanktion, der pålægges ved for sen tilbagevenden, i givet fald kan få alvorlige følger. Desuden må det

særligt påagtes, at den mulighed, der er indført ved artikel 69, let kan føre til misbrug således, at den arbejdsløse arbejdstager ikke udnytter den til arbejdssøgning. På den anden side findes der jo i artikel 69, stk. 2, 2. punktum, hvorefter det er muligt at få den fastsatte frist forlænget, et middel til at råde bod på tilfælde, hvor det fuldstændige bortfald af retten efter fristudløbet ville være et uforholdsmæssigt strengt resultat.

Kommissionen finder, at der ikke efter de ovenfor fremsatte bemærkninger kan udledes noget til støtte for det synspunkt, at artikel 69, stk. 2, 1. punktum i forordning nr. 1408/71 er uforenelig med EØF-traktatens artikler 48 og 51.

3) Foreneligheden af den tyske lov om ratifikation af EØF-traktaten med artikel 20 i den tyske grundlov

Om de lovgivningsbeføjelser, der er tillagt Fællesskabets institutioner, er fastlagt under hensyntagen til princippet om folkesuveræniteten som fastslået ved artikel 20 i den tyske grundlov, er et spørgsmål om grundlovsmæssigheden af den tyske lov af 27. juli 1957 (BGBl. II, s. 753). Dette spørgsmål drejer sig altså om national ret og ikke om fællesskabsretten. De forelæggende retsinstanser synes herved ikke fuldt ud at have erkendt, hvilken betydning der må tillægges den retspraksis, der findes om dette spørgsmål. I denne retspraksis anerkendes det, at den tyske lovgiver ved loven om ratifikation af EØF-traktaten grundlovsmæssigt har åbnet det nationale kompetenceområde for EØF's lovgivningsmyndighed, for så vidt som fællesskabsinstitutionerne ved EØF-traktaten er tillagt sådan myndighed [1]. Hermed er der blevet skabt en selvstændig retsorden, der virker ind på den nationale retsorden og skal anvendes af de tyske domstole [2].

4) Foreneligheden af artikel 69, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 med artikel 14 i den tyske grundlov

Det er Kommissionens opfattelse, at de retsregler, der er vedtaget af De europæiske Fællesskabers institutioner i medfør af de beføjelser, der er blevet overdraget dem, ikke kan gøres til genstand for en efterprøvelse for så vidt angår deres forenelighed med den tyske grundlovs bestemmelser. Fællesskabsretten udgør en selvstændig af national ret uafhængig retsorden med egne institutioner og et særligt retsbeskyttelsessystem. Det skal herved bemærkes, at ophøret af den i artikel 69, stk. 2, omhandlede ret under alle omstændigheder udgør en nødvendig begrænsning til fremme af en større bevægelsesfrihed for arbejdstagere.

Kommissionen har desuden anført, at der ikke i nærværende tilfælde kan antages at foreligge nogen kollision med den tyske grundlovs artikel 14. Også Arbeitsförderungsgesetz indeholder i artiklerne 119 og 120 bestemmelser om såvel delvis som fuldstændig bortfald af retten til arbejdsløshedsydelser ved den arbejdsløses undladelse af at opfylde forskellige betingelser, bl.a. forpligtelsen til at melde sig hos arbejdsformidlingen. Disse begrænsninger kan åbenbart ikke anses for stridende mod den tyske grundlovs artikel 14; de er et udslag af rettighedens egenart. Det samme må principielt også gælde for den tilsvarende begrænsning i artikel 69, stk. 2.

Det er derfor Kommissionens opfattelse, at det præjudicielle spørgsmål kan besvares på følgende måde:

1 — Bundesfinanzhof; dom af 10. 7. 1968; (VII/198/63) i uddrag offentliggjort i AWD des Betriebsberaters 1968, ss. 397 ff.

2 — Bundesverfassungsgericht; dom af 9. 6. 1971, se Entscheidung des BVerfG, bind 31, ss. 145 ff; se endvidere dom af 29. 5. 1974; ib. bind 37, ss. 271 ff.

»Artikel 69, stk. 2, 1. punktum, i forordning nr. 1408/71 medfører bortfald af ethvert yderligere krav på ydelser i medfør af arbejdsløshedsforsikring efter den kompetente stats nationale ret, når den arbejdsløse vender tilbage til denne stat efter udløbet af den i stk. 1, litra c), anførte periode, uden at denne periode er blevet forlænget i medfør af stk. 2, 2. punktum«.

III — Mundtlige forhandlinger

Hr. Testa, ved advokat Helga Niesel, regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland, ved Martin Seidel og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved Norbert Koch, har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 22. januar 1980 i sagerne 41 og 121/79.

Regeringen for Den italienske Republik, ved Favara, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved Norbert Koch, har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 20. marts 1980 i sag 796/79.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 27. marts 1980.

Præmisser

1 Ved kendelser af 15. februar, 19. juni og 30. august 1979, indgået til Domstolens justitskontor henholdsvis den 12. marts, den 31. juli og den 8. november 1979, har Bayerisches Landessozialgericht (sag 41/79), Bundessozialgericht (sag 121/79) og Hessisches Landessozialgericht (sag 796/79) i henhold til EØF-traktatens artikel 177 stillet en række spørgsmål vedrørende fortolkningen og gyldigheden af artikel 69, stk. 2, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366).

2 Disse spørgsmål er opstået i forbindelse med sager mellem Bundesanstalt für Arbeit, Nürnberg, og arbejdsløse arbejdstagere, som, efter i medfør af artikel 69, stk. 1, i forordning 1408/71 at være rejst til Italien for at søge arbejde, ikke var vendt tilbage til Forbundsrepublikken Tyskland inden for fristen på tre måneder, der er fastsat i den nævnte bestemmelse. Herefter afviste Bundesanstalt für Arbeit fortsat at yde arbejdsløshedsydelser til de pågældende arbejdstagere, idet institutionen henviste til forordningens artikel 69, stk. 2, som bestemmer, at arbejdstageren mister enhver ret til ydelser

efter den kompetente stats lovgivning, såfremt han ikke vender tilbage hertil inden udløbet af perioden på tre måneder. Den afviste ligeledes at anvende bestemmelsen i artikel 69, stk. 2, 2. pkt., i nævnte forordning, hvorefter de kompetente kontorer eller institutioner i undtagelsestilfælde kan forlænge fristen på tre måneder, som er en betingelse for at bevare ydelserne. De pågældende arbejdstagere har derefter anlagt sag ved de tyske domstole for at få anerkendt deres ret til bevarelse af ydelserne.

3 De forelæggende retters spørgsmål drejer sig i det væsentlige om at få fastslået, om artikel 69, stk. 2, i forordning 1408/71 fratager en arbejdsløs arbejdstager, som vender tilbage til den kompetente stat efter udløbet af tremåneders fristen i artikel 69, stk. 1, litra c), enhver ret til ydelser ved arbejdsløshed fra denne stat selv i det tilfælde, hvor arbejdstageren i henhold til nævnte stats lovgivning har et restkrav på ydelser. I tilfælde af, at dette spørgsmål besvares bekræftende, udtrykkes der i forelæggelseskendelsernes begrundelse og i de indlæg, der er afgivet af sagsøgeren i sag 41/79 og af regeringen for Den italienske Republik, tvivl med hensyn til, om artikel 69, stk. 2, kan forenes med traktatens artikler 48-51 og kravene til beskyttelse af grundrettighederne.

Fortolkningen af artikel 69, stk. 2

4 Efter artikel 69 i forordning 1408/71 kan en arbejdsløs arbejdstager uden at miste retten til arbejdsløshedsydelser i den kompetente stat i en bestemt periode rejse til en anden medlemsstat for at søge arbejde, uden at han behøver at stille sig til rådighed for arbejdsformidlingen i den kompetente stat, selv om en forpligtelse hertil måtte være fastsat i den nationale lovgivning.

5 Denne bestemmelse er ikke blot en foranstaltning til samordning af de nationale regler vedrørende social sikring. I forhold til den arbejdstager, der benytter sig af den, er bestemmelsen en selvstændig undtagelse fra den interne rets regler, og den skal fortolkes ensartet i alle medlemsstaterne,

uanset hvordan de nationale lovgivninger om bevarelse eller fortabelse af retten til ydelser ved arbejdsløshed er indrettet.

6 I henhold til artikel 69, stk. 1, er arbejdstagerens ret begrænset til en periode af tre måneder fra den dato, hvor han ikke længere er til rådighed for arbejdsformidlingskontorerne i den kompetente stat.

7 Artikel 69, stk. 2, bestemmer følgende:

»Såfremt den pågældende vender tilbage til den kompetente stat inden udløbet af den periode, i hvilken han efter bestemmelserne i stk. 1, litra c), har ret til ydelser, er han fortsat berettiget til ydelser efter denne stats lovgivning; såfremt han ikke vender tilbage til den kompetente stat inden udløbet af nævnte periode, mister han enhver ret til ydelser efter denne stats lovgivning; i undtagelsestilfælde kan det kompetente arbejdsformidlingskontor eller den kompetente institution forlænge denne frist.«

8 Det følger af den udtrykkelige ordlyd i denne bestemmelse, at bevarelsen af retten til ydelser i den kompetente stat ud over den nævnte periode på tre måneder er betinget af, at arbejdstageren vender tilbage til denne stat inden periodens udløb, og at han »mister ... enhver ret til ydelser efter denne stats lovgivning«, såfremt han vender tilbage på et senere tidspunkt. Det eneste tilfælde, hvor arbejdstageren bevarer sin ret til ydelserne i den kompetente medlemsstat i tilfælde af tilbagevenden efter udløbet af perioden på tre måneder, er det, som er omhandlet i artikel 69, stk. 2, 2. pkt., hvorefter det kompetente arbejdsformidlingskontor eller den kompetente institution i visse tilfælde kan forlænge denne frist.

9 Modsat sagsøgernes opfattelse er tabet af retten til ydelserne efter artikel 69, stk. 2, ikke begrænset til perioden mellem udløbet af fristen og tidspunktet, hvor arbejdstageren igen stiller sig til rådighed for arbejdsformidlingen i den kompetente stat. Hvis dette var betydningen af artikel 69, stk. 2, ville denne bestemmelse ikke kræve, at arbejdstageren skulle vende tilbage inden for tremåneders fristen, og der ville ikke kunne tales om tab af »enhver ret« ved for sen tilbagekomst.

10 Det kan heller ikke tiltrædes, at udtrykket »efter denne stats lovgivning« i artikel 69, stk. 2, skal forstås som en henvisning til national ret ved afgørelsen af, under hvilke betingelser retten til ydelserne fortabes. Denne passus, som følger ordene »mister han enhver ret til ydelser«, præciserer blot, at arbejdstageren i tilfælde af for sen tilbagekomst mister enhver ret til ydelser i den kompetente stat uden hensyn til hvilken ret til ydelser, han i øvrigt måtte have i de andre medlemsstater.

11 De stillede spørgsmål må derfor besvares således, at en arbejdstager, som vender tilbage til den kompetente medlemsstat efter udløbet af tremåneders fristen i artikel 69, stk. 1, litra c), er i henhold til artikel 69, stk. 2, 1. pkt., ikke længere berettiget til ydelser i den kompetente stat, medmindre fristen er forlænget i henhold til artikel 69, stk. 2, 2. pkt.

Foreneligheden af artikel 69, stk. 2, med artiklerne 48-51 i traktaten

12 Det er blevet gjort gældende, at såfremt artikel 69, stk. 2, skal fortolkes således, som det er sket ovenfor, er den ugyldig, idet den da vil være uforenelig med traktatens bestemmelser om arbejdskraftens frie bevægelighed, især med artikel 51, som pålægger Rådet at vedtage de foranstaltninger inden for området for social sikring, som er nødvendige for at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed.

13 Som Domstolen allerede har fremhævet i dom af 20. marts 1979, sag 139/78, *Coccioli* mod *Bundesanstalt für Arbeit*, Sml. 1979, s. 991, giver artikel 69 i forordning nr. 1408/71, som indrømmer en arbejdstager ret til at rejse til en anden medlemsstat for at søge beskæftigelse dér, den arbejdstager, som udnytter bestemmelsen, en fordel fremfor den arbejdstager, som forbliver i den kompetente medlemsstat, for så vidt som førstnævnte arbejdstager i et tidsrum af tre måneder fritages for forpligtelsen til at stille sig til rådighed for den kompetente medlemsstats arbejdsformidling og til at underkaste sig den her gældende kontrol, selv om han skal tilmelde sig arbejdsformidlingskontorerne i den medlemsstat, han rejser til.

14 Den i artikel 69 indeholdte ret til bevaring af ydelser ved arbejdsløshed medvirker derfor til at sikre arbejdskraftens frie bevægelighed i overensstemmelse med traktatens artikel 51. Den omstændighed, at denne ret er begrænset i tid og undergivet visse betingelser kan ikke bevirke, at artikel 69, stk. 2, er i strid med artikel 51. Denne sidste bestemmelse forbyder ikke fællesskabslovgiver at knytte betingelser til eller at sætte grænser for de rettigheder, som han giver med henblik på at sikre den frie bevægelighed for arbejdskraften.

15 Som del af en særordning, der indrømmer arbejdstagerne rettigheder, som de ellers ikke ville have, kan artikel 69, stk. 2, ikke ligestilles med de bestemmelser, som blev kendt ugyldige af Domstolen i dommene af 21. oktober 1975, sag 24/75 *Petroni*, Sml. 1975, s. 1149 og af 13. oktober 1977, sag 112/76, *Manzoni*, Sml. 1977, s. 1647, i det omfang de medførte, at arbejdstagerne mistede fordelen efter den sociale sikring, som under alle omstændigheder tilkom dem efter lovgivningen i en enkelt medlemsstat.

16 Heraf følger, at artikel 69, stk. 2, i forordning 1408/71 ikke er uforenelig med bestemmelserne om arbejdskraftens frie bevægelighed i Fællesskabet.

Spørgsmålet om artikel 69, stk. 2, kan forenes med de grundrettigheder, som er sikret i Fællesskabets retsorden

17 I forelæggelseskendelserne forklarer Bundessozialgericht og Hessisches Landessozialgericht, at hvis artikel 69, stk. 2, i forordning 1408/71 skal fortolkes således, at den fratager den arbejdstager, som vender for sent tilbage til den kompetente stat, enhver ret til ydelser ved arbejdsløshed i denne stat, vil denne bestemmelse muligt være i strid med den tyske grundlovs artikel 14 om beskyttelse af ejendomsretten.

18 Som Domstolen flere gange har understreget, kan spørgsmålet, om en retsakt fra en fællesskabsinstitution eventuelt krænker grundrettighederne, kun bedømmes efter fællesskabsretten, idet grundrettighederne udgør en integrerende del af de almindelige retsprincipper, som Domstolen skal

beskytte. Blandt de grundrettigheder, som således er sikret i Fællesskabets retsorden i overensstemmelse med de fælles forfatningsmæssige opfattelser i medlemsstaterne og under hensyntagen til de internationale traktater om beskyttelse af menneskerettighederne, hvorom medlemsstaterne samarbejder, og som de har tilsluttet sig, findes ejendomsretten, således som Domstolen har anerkendt det i dommen af 13. december 1979, sag 44/79, *Hauer.*

19 Ved bedømmelsen af, om artikel 69, stk. 2, kan krænke grundrettighederne, som således er sikret i Fællesskabets retsorden, må det først tages i betragtning, at den ved artikel 69 indførte ordning er fakultativ og kun finder anvendelse i det omfang, arbejdstageren anmoder derom; gør han dette, giver han afkald på de almindelige regler for arbejdstagere i den stat, i hvilken han er blevet arbejdsløs. De i artikel 69 omhandlede retsvirkninger af for sen tilbagekomst bliver bragt til arbejdstagerens kundskab, bl.a. ved hjælp af det forklarende cirkulære E 303/5, som er udfærdiget på hans sprog, og som udleveres til ham af det kompetente arbejdsformidlingskontor, og det er derfor helt frivilligt og med viden om følgerne, at han undergiver sig ordningen i artikel 69.

20 Den i artikel 69, stk. 2, fastsatte sanktion ved for sen tilbagekomst skal ligeledes bedømmes i lyset af den fordel, som gives arbejdstageren ved artikel 69, stk. 1, og som ikke findes tilsvarende i national ret.

21 Endelig må det understreges, at artikel 69, stk. 2, 2. pkt., hvorefter den i artikel 69, stk. 1, litra c), fastsatte frist på tre måneder kan forlænges, giver mulighed for at undgå urimelige resultater ved anvendelsen af artikel 69, stk. 2. Som Domstolen har udtalt i dom af 20. marts 1979, *Coccioli,* nævnt ovenfor, kan en sådan forlængelse ske, selv når anmodningen om forlængelse er indgivet efter fristens udløb. Selv om de kompetente myndigheder og institutioner i staterne i vidt omfang har et frit skøn til at træffe afgørelse om en eventuel forlængelse af den i forordningen fastsatte frist, således som Domstolen har bekræftet det i den ovennævnte dom, skal de dog ved udøvelsen af skønnet tage hensyn til proportionalitetsprincippet, som er et almindeligt princip i fællesskabsretten. Den korrekte anvendelse af dette

princip i sager som den foreliggende kræver, at de kompetente myndigheder og institutioner i hver enkelt tilfælde tager hensyn til varigheden af den pågældende fristoverskridelse, årsagen til den sene tilbagekomst og alvorligheden af de retlige konsekvenser, som følger af den sene tilbagekomst.

22 Det må derfor konkluderes, at når den ved artikel 69 i forordning nr. 1408/71 indførte ordning fortolkes som ovenfor anført, medfører den ikke nogen utilbørlig begrænsning i bevarelsen af retten til de pågældende ydelser, heller ikke hvis det antages, at den her omhandlede ret til sociale sikringsydelser betragtes som omfattet af beskyttelsen af ejendomsretten, således som denne er sikret i Fællesskabets retsorden, hvilket er et spørgsmål, som ikke behøver at blive løst inden for rammerne af den foreliggende sag.

Sagens omkostninger

23 De udgifter, der er afholdt af regeringen for Den italienske Republik, af regeringen for Forbundsrepublikken og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den ved kendelser af 15. februar, 19. juni og 30. august 1979 af Bayerisches Landessozialgericht, Bundessozialgericht og Hessisches Landessozialgericht, for ret:

En arbejdstager, som vender tilbage til den kompetente medlemsstat efter udløbet af tremåneders fristen i artikel 69, stk. 1, litra c), er i

henhold til artikel 69, stk. 2, 1. pkt., ikke længere berettiget til ydelser i den kompetente stat, medmindre fristen er forlænget i henhold til artikel 69, stk. 2, 2. pkt.

Kutscher O'Keeffe Touffait Mertens de Wilmars Pescatore

Mackenzie Stuart Bosco Koopmans Due

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg, den 19. juni 1980.

A. Van Houtte
Justitssekretær

H. Kutscher
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA HR. REISCHL FREMSAT DEN 27. MARTS 1980 [1]

Høje Domstol.

Parterne i de tre sager for de tyske retter strides om spørgsmålet om retten til fornyet udbetaling af ydelser ved arbejdsløshed i henhold til artikel 69 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366).

I henhold til denne bestemmelses stk. 1, litra c), bevarer en helt arbejdsløs arbejdstager, der opfylder de i en medlemsstats lovgivning foreskrevne betingelser for ret til ydelser, og som rejser til en eller flere andre medlemsstater for at søge beskæftigelse, retten til disse ydelser i et tidsrum af højst tre måneder, regnet fra det tidspunkt, da den pågældende ikke længere står til rådighed for arbejdsformidlingen i den stat, han har forladt. Stk. 2, i artikel 69 bestemmer:

»Såfremt den pågældende vender tilbage til den kompetente stat inden udløbet af den periode, i hvilken han efter bestemmelserne i stk. 1, litra c), har ret til ydelser, er han fortsat berettiget til ydelser efter den stats lovgivning; såfremt han ikke vender tilbage til den kompetente stat inden udløbet af nævnte periode, mister han enhver ret til ydelser efter denne stats lovgivning; i undtagel-

1 — Oversat fra tysk.